

ГОРАН ВОЙНОВИЧ

ЧЕФУРТЕ
ВЪН!

ПРЕВОД ОТ
СЛОВЕНСКИ:
ЛИЛИЯ
МЪРЗАМКАР

София, 2024

На всички мои

Кой е чефур? Чефур е лице, което живее на територията на дадена държава, но не принадлежи на националното ѝ мнозинство. В нашия случай това са хора, които произхождат от земите на юг или на изток от река Копа . Обикновено за чефури броим и потомците им. Те се отличават от основното население по следните външни белези: ниско чело, събрани вежди, изгъннали скули и изразена долна челюст. Поведенческите особености на чефури са: обичат лежерния начин на живот, ругаят, падат си по алкохола, нежния пол и футбола. Обожават кича и златните накити. Присърце са им бойните изкуства и често самите те са неоправдано агресивни. Периодът им на аклиматизация обикновено е много дълъг.*

Из Встъплението към песента *Чефур*
на Робърт Пешут Магнифико

* Хърватското наименование на реката е Купа. Б. пр.

чефур, -а, м., преселник от Южните републики на бивша Югославия (XX в.); има и записи: чифур, чуфур, чефурка, чифурка, чуфурка, чефурски, чифурски, чуфурски, всичките са презрителни. Вероятно е заимствано от сръбски, хърватски, чифт, чифут (евреин), което в повечето гòвори е пейоративно обозначение на представителя на този народ. Словенското -ур вместо първоначалното -ут е възникнало по аналогия с немчур (немчуга) като реализация на пейоративна оценка.

Марко Сной,
Словенски етимологичен речник

Чефурите вѣн!

Графит, често срещан
по улиците на Любляна.

ЗАЩО СИ НЯМАМ ЛЮБИМ ФУТБОЛЕН ОТБОР

Нямам си любим футболен отбор! От всичко възможно това най-много ми лази по нервите всъщност. Ако живееш в Белград, щях да симпатизирам на *Цървена звезда* и да съм *звездаш*. *Делия* от раждането до смъртта! Ако живееш в Сараево, щях да съм *маниак*, фен на *Железничар*. А тук всичко е мезазле. Не можеш да викаш за *Олимпия*, ако играеш за *Слован* като мен. А на *Слован* няма как да симпатизираш, понеже не е яко. Това не е никакъв клуб. Да съм *Red Tiger*? Как ли не! Футболистите на *Слован* играят във Втора лига, а стадионът е само с хиляда места. А *Олимпия* е клубът на татковите и мамините синчета. Само педалчетата от *Мургле* играят там. Не че не поддържам *Олимпия*. Ама *Green Dragon* не бих станал и за всичките пари на света. Не знам защо. Просто е тъпо. Ебаси. Може и наистина проблемът да е в това, че съм чефур. И тъкмо защото съм чефур, ме мъчи фактът, че си нямам любим футболен клуб. Това ми е в кръвта. Тази нужда от футболен отбор, заради който да се сбия с всеки, който грънка някакви гадости за него.

Струва ми се, че на съучениците ми, словенци, им е все тая, че нямат любим отбор. Дреме им на оная работа! А мен това може така да ме вбеси, че направо ми иде да пребия някого. Тука я няма тая шибана традиция. Ако се родиш в Барселона, твоите ти купуват екипа на

Роналдиньо, членска карта на клуба и те водят в неделя на *Нюу Камп* да гледаш дербитата с *Реал*, и после цял живот ходиш на мачове. А като се ожениш, ходиш на мачовете на стадиона с жена си, а после и с децата, след това и с внуците и така нататък. И *Барса* за теб е нещо свято. Само някой да каже *Реал* или Роналдо, почваш да го налагаш. Без въпроси. Угри! И ако отидеш на училище с екипа на Ето'о, си пич. А ако облечеш екипа на Раул, сканват те от бъзици. А не като в Словения, където си най-големият кретен, ако дойдеш на училище с екипа на Циме*. И въпреки това даже в центъра по *Прешернов площад* да правиш тегели в екипа на *Марибор*, пак никої няма да ти разбие муцуната.

Баща ми, Рагован Джорджич, е фен на *Звезда*. И аз като малък им бях, докато гледах видеокасетите на Рагован с мачовете им, когато са били световни шампиони. Стоянович, Радинович, Найдовски, Шабанаджович, Белогедич, Югович, Просинечки, Савичевич, Бинич, Михайлович, Панчев. Гледах срещата им с *Милан*, когато *Звезда* водеше с един на нула и заради мъглата мачът беше прекъснат, а после на преиграването изгубиха на дузните. Гледах и срещата им срещу *Кьолн*, когато Стоянович се контузи, а резервният вратар Милоевич през второто полувреме три пъти извади топката от мрежата. А след това, разгеле, разказваха играта на всички подред и станаха европейски шампиони. Майка ми Ранка ми разправяше каква лудница е била у нас, апартаментът се пукал по шевовете – приятели на баща ми, гърти чефури. Всички поддържали *Звезда*, като гледали мача спокойно и нещо философствали, а след това изведнъж се изсипвало *Пооодаааай! Не, беее! Пичка ти майчина себична! Мамицата ти, будала недна гаупава! Кон неден, марш на майната си! Бог да те накаже – жена*

* Себастиан Цимиротич – известен бивш словенски футболист, започнал кариерата си в *Слован*. Б. пр.

си да пропуснеш!. И после всички отново са акълии до следващия повод за *Звезда*. Баща ми иначе е от Босна, ама е сърбин и откакто се е родил, симпатизира на *Цървена звезда* и джиткал в Белград и Сараево, за да вика за тях по мачовете. Аз обаче не мога да бъда *Делия*. Не знам защо. Безкрайно сложно е. Все пак симпатизирам на *Звезда*, ама чак да ми е любимият отбор, не е моето. Това е за белградчаните. Ако си пич, симпатизираш на клубовете от своя град. Само гето Любляна е странен град.

Може да е така, понеже съм чефур. Ако бях словенец, щях да поддържам *Олимпия* у нас и сигурно щях да ходя на хоккей. Баща ми Янез* щеше да седи спокойно и да ми обяснява как *Олимпия* е била национален шампион по баскетбол през седемдесетте и как през осемдесетте е завършила равен с футболната *Цървена звезда*, която била световен шампион, и как след това играла с *Милан* и на този последен мач участвал за последен път Марко ван Бастен, а *Олимпия* изгубила само с 3:0. Ей точно това е. Ако веднъж си симпатизирал на клуб, гето е бил световен шампион, после не можеш просто така да превключиш и да се запалиш по равните резултати, почетните загуби, квалификационните кръгове на Шампионската лига, Купата на Словения и големите победи над ФК *Белтинци*. Ебаси, не става така. Нали поддържах баскетболистите на *Олимпия* по време на *Final Four* в Рим и когато размазаха *Панатинайкос* с Доминик Уилкинс и *Киндер* с Предраг Данилович. А после като почнаха да губят от *Кърка* и *Лашко*, престана да ми дреме. Няма я тук тая вродена традиция. Това е чефурското у мен. Или си най-добрият на света, или си барай уя, както казва Радован.

Моите приятели симпатизират на *Звезда*. Деян им е фен. И Ацо също. Ама техните родители са от Сърбия.

* Така другите народи от бивша Югославия наричат словенците. Янез съответства на Иван, Йоан и навремето е било доста често срещано име в Словения. Б. пр.

Кореняци сърби. А ние, босненците, гледаме на всичко малко по-различно. На Радован тия четници* му лазят по нервите, и Аркан**, и Цеца***, и Гурович**** с татуировката на Дража Михайлович****, и това, че превърнаха *Звезда* в клуб, който играе като *Олимпия* в квалификационните кръгове на Шампионската лига. Заеби. Деян разнася червен запалнянковски шал около врата си и се кефи на мачовете на *Звезда* срещу финландците, унгарците, естонците и останалите балъци. Ацо се радва само на хърватите, а аз само на немците. Това ми е останало от оня приятел на баща ми, дето от загребския *Динамо* премина на *Звезда* и след това обясняваше колко различни са клубовете и хората в тях. Когато се подготвят за жребия за Купата на шампионите в Загреб, те хленчат: *Знаете ли, момчета, колко ще е яко, ако не налетим на немците още в първия кръг. Току-виж се класираме за втори. Само да не са немците.* А в същото време в *Звезда* се перчат *Само да ни паднат немците, да им ебем майката, както през четиресет и пета, мамицата им швабска. Като нищо ще им вкараме пет гола!* Не че тогава немците не разбиваха всички подред, обаче шансовете, естествено, са по-големи, ако влизаш в играта с топки. И мен това ме кефи. Дееба и мача, в който влизаш със сметчицата, че дори минималното поражение ще е успех. Това не е манталитет. Затова

* Четниците са членове на сръбското националистическо военно движение в Югославия по време на двете световни войни; днес така се наричат сръбските ултрарадикални националисти, а понякога гумата се използва като презрително название на сърбите. Б. пр.

** Желко Ражнатович, известен с прякора си Аркан – сръбски военен и политически геец, криминален авторитет, бизнесмен, командир на паравоенно формирование по време на Югославските войни, задочно обвинен в престъпления срещу човечеството. Б. пр.

*** Светлана Ражнатович или Цеца – популярна сръбска певица, вдовица на Аркан. Б. пр.

**** Милан Гурович – сръбски баскетболист и треньор. Б. пр.

***** Драголюб (Дража) Михайлович – сръбски военен геец, предводител на четническото движение по време на ВСВ. Б. пр.

Ацо, Деян и аз, а и Ади понякога привличаме към каузата, харесваме югославския национален отбор. *Ние си имаме свой бог, това е Деян Бодирог!** За баскетболистите викаме заедно, а на мен не ми се вика за волейболистите, ватерполистите и останалите кретени. Футбол и баскет. Айде, може и хангбал. Останалото не струва.

Фуџине би трябвало да си има свой футболен клуб. Това щеше да е супер. Понеже сме двайсет хиляди. А с нелегалните – трийсет хиляди. Ако не броим наркоманите. ФК *Фуџине*. Това ще е забавно. Или симпатизираш на голям клуб, който се бори за титлата световен шампион, или пък на малък, селски, междублоков, който губи на поразия всички мачове и всичко е голям майтап, а на мачовете се събират стотина умници и след всяка среща пребиват някого, и всички се напиват до козирката. Любяна не е нито град, нито село и клубовете ѝ са по средата между добри и никакви. ФК *Фуџине* си е решение. Ей по тях мога да се зарибя. *Фуџине* е супер!

Известно време имаше вероятност да се сдобием с клуб. Всяка неделя гъртите донасяха мрежи на футболния терен и се играеше. Пенсионерите играеха шах до игрището, някой докарваше пълен багажник бира, трибуните бяха пълни с лапетици и с онея възрастни чефури, дето не могат да играят футбол, понеже имат вода в коляното и тем подобни щуротии. И преди всичко никъде никога не се мърваше ни една жена и не се чуваше нито една словенска дума. Единствено пощальонът Матеј играеше и после всички му викаха Словенеца, понеже беше единственият, дето не е чефур. По същата причина нашия портиер Владо го наричаха Туджман. Понеже беше от Славонски Брод. Остави това, че не беше хърватин. А на Смайлагич всички му викаха Янша, щото един път участва в демонстрация да пуснат Янша от пандица. И действително се играеше.

* Сръбски баскетболист. Б. пр.

Това си беше истински кеф. Ние ходехме да ги гледаме и се смеехме на изказванията на гъртите. А най-смешно беше, разбира се, да слушаш онези, които са научили малко словенски, забравили малкото чефурски и сега говореха някаква смесица. Фужински език. И тогава падаха изказванията: *Подай ми топка! Извих си глезена! Прищраква ми гърбът!* А като капак на всичко и ония ми ти нацистки и расистки обиди, които изтърсваха през смях всичките тия портиери, водопроводчици, шофьори, кондуктори, строители и останалите фужински чефури, дето всичките подред съдържаха социално-политическите конотации на някогашното общо пространство. *Стреляй, словенецо! Милка Планици* да те ебе в устата! Да те и усташа** спънат! Вие, босненците, глупави ли сте, или кърави? Стоя сам пред вратата, а ти не ме виждаш!*

А после всичко отиде по дяволите. Вече и шах не играят тия инвалиди. ФК *Фужине* не е вариант. ФК *Олимпия* също се разпадна и го няма вече. Това обаче е съвсем откачено. Представяте ли си да се разпадне *Барса*? Или пък *Байерн*? Или *Ливърпул*? Народът ще излезе по улиците да прави демонстрации. Ще вдигнат във въздуха парламента. Всички отговорни ще бъдат обесени за топките. А не това тук. Пропада най-големият футболен отбор в страната и никому нищо. Ако затворят филхармонията, всички артисти ще скочат и ще философстват за традицията, културата и за не знам си още какво. Съсипеш ли обаче клуба, срещу който Марко ван Бастен е изиграл последния си мач, е все тая. Нали са само спортисти. Глупави, необразовани, некултурни. Пък и нали само чефурите играят футбол. А и всичките са с къси и криви крака. Това е моя

* Хърватски политик, известна като *Югославската желязна лейди*. Б. пр.

** Усташ – представител или последовател на хърватската фашистка организация, целяща етническо прочистване на Хърватия от сърбите, евреите, циганите и др. В днешно време думата се използва като презрително наименование на хърватите. Б. пр.

шибан манталитет. Никакво уважение. Как човек да се запали по нещо, което всички презират? А после плямнат за асимилацията. Тя става полека. Изват работниците от бивша Югославия и ти искаш да се запалят по Прешерн и Цанкар. И още как. Сякаш у дома са били луди по своите поети. Аз бих луднал по футболен клуб. Ама не мога. Ето нà. И после частта от моята словенска идентичност страда. А и чефурската също. Как да се асимилирам и да стана някакъв словенец, като си нямам любим футболен отбор? Не става. И това ме сдухва.